

Cercetările arheologice preventive de la biserica “Sfinții Voievozi” din satul Țânțăreni, comuna Țânțăreni, județul Gorj

*Gheorghe Calotoiu
Dumitru Hortopan
Adina-Gabriela Cotorogea*

Comuna Țânțăreni este amplasată la 68 km sud de municipiul Tg-Jiu, reședința de județ.

Prima atestare documentară a satului Țânțăreni este menționată într-un document de la 1 august 1571 când domnitorul Țării Românești, Alexandru II Mircea amintește de: *“Oprea și fratele lui Stanciul, un sălaș de țigani...pentru 5500 aspri turcești gata”* și *“am dat și domnia mea lui Oprea și lui Stanciul care sunt mai sus-scriși, ca să le fie de ocină și de ohabă, lor și fiilor lor și de nimeni neclintit, după porunca domniei mele”*.

Satul Țânțăreni mai este menționat într-un alt document datat din 26 aprilie 1572, în care apare numele lui Barbul din Țânțăreni. Documentul este dat de domnitorul Alexandru al II-lea Mircea și îl menționează pe *“Barbul din Țânțăreni...că a rămas (de justiție n.n) și înainte în zilele altor domni, care au fost înaintea noastră”*.

Biserica monument istoric cu hramul “Sfinții Voievozi” se află în cimitirul satului Țânțăreni, la 300 m V de DJ 661, Târgu-Cărbunești-Țânțăreni.

Documentele și cronicile secolelor XVII-XVIII referitoare la aceste locuri, menționează printre altele vizita călătorului străin Paul de Alep și a tatălui său patriarhul Macarie din Antiohia prin țările române (1653-1658). Din relatările acestuia aflăm că a întâlnit călugări greci ai Patriarhiei de la Ierusalim la mănăstirea Țânțăreni, făcând totodată o descriere a acesteia.

În volumul IX, al lucrării *“Călători străini prin țările române”*, căpitanul geograf Frederich Schwanz von Springfels, în capitolul *“Despre slujba religioasă”*, cu referire la Oltenia menționează și mănăstirea din Țânțăreni.

În călătoriile sale patriarhul Macarie consemna că această mănăstire aparținea unor călugări greci, iar la 1778 generalul von Bauer amintea de o mănăstire la Țânțăreni nelocuită, situată lângă o livadă de pruni, un pod și o moară.

Preotul Știuca Alexandru, actualul preot al bisericii cel care a întocmit sinodical bisericii “Sfinții Voievozi” din Țânțăreni relatează faptul că până în 1864 aceasta a fost mănăstire de călugări greci, înaintea acesteia a mai existat una din

lemn și alta din piatră , locul de amplasare și data construirii mănăstirilor nu se cunoaște.

Ca ctitori ai acesteia sunt menționați Barbu Postelnicu și Mihai Postelnicu.

Data ridicării mănăstirii de piatră nu se cunoaște, acesta fiind amintită ca existentă în 1778 dar nelocuită. Actualul pridvor este adăugat în 1904, iar în 1810 biserica a fost zugrăvită de Chir Lavrentie, pentru ca în 1859 să fie reparată, stergându-se chipurile ctitorilor. În 1903 este zugrăvită din nou, i se adaugă pridvorul închis, acoperișul este reparat iar podeaua este pardosită cu blane.

În sinodicul preotului Alexandru Știucă sunt amintiți mai mulți slujitori ai bisericii.

Dintre primi călugări se cunosc egumenul Nichifor și egumenul Calistrat, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, egumenul Chir Lavrentie. Aceștia sunt urmași de: Protosingherul Tarase, egumenul Chir Chiria, Arhimandritul bucureștean Chesarie Arhimandritul.

Dintre preoți ne sunt cunoscuți: preotul Bazilie, preotul Barbu Chircu, Fortiu Marinescu, Nicolae Pretorian, Mihai Amzulescu, Dumitru Muraretu, Ioan Niculescu, Știucă Alexandru.

Pisania actuală, scrisă cu ocazia resfințirii în anul 1982, prezintă următorul conținut: *“Cu vrerea tatălui cu ajutorul fiului și cu săvârșirea Sf. Duh, această sfântă biserică cu hramul Sfinții Voievozi s-a zidit între anii 1800-1810 pe temelia altei biserici ridicată în timpul lui Matei Basarab. Această biserică s-a reparat complet în anul 1930 în zilele P.S.S. Episcopul Vartolomeu în anul 1884 cu ajutorul și contribuția enoriașilor din comună s-au efectuat ample lucrări de consolidare și restaurare iar repictarea s-a făcut de pictorul artist Ștefan Calopăreanu ajutat de practicianul Ghe. Jilavu. S-a resfințit acest sfânt lăcaș în ziua de 28 oct. de către I.P.S. Mitropolit Nestor Vornicescu, protoereu de TG. Cărbunești fiind P.C. PR. Stîngă Tiberiu preot paroh fiind P.C. PR. Știucă Alexandru și cantor bisericesc Ciobotea Ion”*.

Lucrările de restaurare și consolidare la biserica “Sfinții Voievozi” au impus în anii 2011 și 2012 efectuarea de investigații arheologice preventive în vederea eliberării monumentului istoric de sarcină arheologică.

Cercetările arheologice s-au întreprins în interiorul bisericii, cât și în exteriorul ei în jurul fundației, uneori și sub aceasta, deoarece au fost efectuate lucrări de consolidare a monumentului istoric, prin subzidiri cu beton și fier.

Cercetările arheologice preventive au fost impuse și de constructor în exteriorul bisericii prin efectuarea de casete și secțiuni cu dimensiuni diferite.

În zona exterioară a altarului de-a lungul temeliei au fost trasate mai multe casete pe latura de sud: C_I (L: 2,20 m, l: 0,80, h: 1,10 m), C_{II} (3x0,80x1,10 m), C_{III} (2,40x0,80x1,10 m). În C_I la -0,80 m și -0,90 m au fost descoperite fragmente de la membrele inferioare și superioare ale unui înhumat. Pe latura de nord a

fundăției bisericii în zona exterioară a naosului au fost efectuate alte trei casete C_{IV} ($3 \times 0,80 \times 1,10$ m), C_V ($2,50 \times 0,80 \times 1,10$ m), C_{VI} ($3 \times 0,80 \times 1,10$ m).

În caseta C_V la $-0,90$ m au fost găsite oase ce-au aparținut unui defunct (fragmente de craniu, fragmente din membrele inferioare și superioare). În continuarea casetei C_{VI} a fost trasată de-a lungul fundăției SI ($7 \times 0,80 \times 1,10$ m). În carourile c_3, c_4 la $-0,90$ m au fost descoperite oase aparținând mai multor defuncți (fragmente de craniu, fragmente de coloană vertebrală și de membre superioare și inferioare).

În fața pridvorului a fost practică o altă secțiune SII ($4,80 \times 0,50 \times 1,10$ m) unde nu s-au descoperit urme arheologice.

La intrarea din pridvor în pronaosul bisericii s-a trasat SIII ($4,40 \times 0,80 \times 1,10$ m).

În partea de sud a secțiunii la $-0,80/-0,90$ m au fost găsite fragmente de craniu și fragmente de la membrele inferioare ale unui defunct. Au mai fost descoperite la $-0,80$ m un fund de vas și o buză de la un vas mare, fragmente ceramice specifice începutului de secol XIX. Tot în pridvor la $-0,25$ m au fost descoperite două baze de suport folosite la susținerea unor coloane care compuneau pridvorul bisericii și care au căzut la cutremurul din 1838, menționat în documentele vremii.

Stratigrafia casetelor de pe latura de sud, C_{IV}, C_V, C_{VI} , este următoarea:

- până la $-0,00/0,10$ ($0,15$ m) strat negru vegetal
- de la $-0,10$ până la $-0,30/0,35$ m strat cenușiu deschis cu bucăți de cărămidă și umplutură de mortar contemporan
- de la $-0,30/0,35$ m până la $-0,95/1,10$ m strat cenușiu cu vestigii arheologice (oase, fragmente ceramice)
- între $-0,95-1,10$ m - sol galben.

Stratigrafia din SI este asemănătoare casetelor amintite.

Pe latura de nord a bisericii au fost trasate mai multe casete C_{VII} ($2,20 \times 0,80 \times 1,10$ m), C_{VIII} ($2,40 \times 0,80 \times 1,10$ m), C_{IX} ($2,90 \times 0,80 \times 1,10$ m), C_X ($3 \times 0,80 \times 1,10$ m), C_{XI} ($2,50 \times 0,80 \times 1,10$ m), C_{XII} ($3 \times 0,80 \times 1,10$ m). În C_X și C_{XI} la $-0,90$ m și respectiv $-0,94$ m au fost descoperite oase umane (fragmente de craniu, fragmente de la membrele superioare și inferioare).

În continuarea acestor casete efectuate de-a lungul și sub temelia bisericii s-a trasat SIV ($7 \times 0,80 \times 1,10$ m) aici fiind descoperite la $-0,60$ m fragmente de cărămizi.

Stratigrafia C_X, C_{XI}, C_{XII} se prezintă astfel:

- până la $0,00/-0,10$ ($-0,15$ m) -0 strat vegetal
- între $-0,10/-0,15$ m până la $-0,25$ ($-0,30$ m) - strat roșiatic cu fragmente de cărămizi și mortar
- între $-0,25/0,30$ m până la $-0,90/1,10$ m - strat negru cu vestigii arheologice (oase și fragmente ceramice)

- între -0,90-1,10 m - strat galben.

În interiorul bisericii au fost efectuate mai multe secțiuni și casete impuse de constructor în vederea realizării lucrărilor de consolidare pe care le-a efectuat.

În altar au fost practicate câteva casete (C_{XIII} , C_{IV}) de-a lungul temeliei cu o lățime de 0,40 m și o adâncime de -1,30 m, unde nu s-au descoperit urme de interes arheologic.

În fața altarului s-a trasat SV (3,90x0,70x1,30 m) ieșind la iveală câteva fragmente de cărămidă de la începutul secolului al XIX-lea.

În altar pe toată suprafața prestolului s-a săpat până la adâncimea de -0,50 m pentru lucrări în vederea amplasării pardoselii. Nu s-au descoperit vestigii arheologice.

În naos, în apropierea temeliei au fost practicate secțiunile SVI (3,90x0,50x1,30 m) și SVII (3,90x0,50x1,30 m). În SVII la -0,60 m au fost descoperite câteva fragmente ceramice din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Pe toată suprafața naosului s-a săpat până la -50 m pentru a se pune pietriș în vederea amenajării pardoselilor.

În pronaos pe axul E-V au fost practicate două secțiuni în apropierea temeliei, impuse de constructor pentru lucrările de consolidare. În SVIII (4x1x1,30 m) în c_4 (în partea de vest a secțiunii) la -0,85 m au fost descoperite oase umane (fragmente de craniu, fragmente de la membrele superioare și inferioare). Pe latura de sud, tot în pronaos a fost trasată SIX (4x1x1,30 m) și în partea de vest a secțiunii s-au găsit la -0,90 m oase umane (fragmente de craniu, fragmente de coloană vertebrală, fragmente de la membrele superioare și inferioare).

Stratigrafia în SVII și SIX, care erau orientate est-vest se prezintă astfel:

- până la -0,00/-0,12 (0,15 m) - strat negru vegetal
- de la -0,12/0,15 m până la -0,30/0,35 m - strat cărămiziu sfărâmișos
- de la -0,30/-0,35 m până la -1,20/-1,30 m - strat cenușiu cu vestigii arheologice (oseminte umane)
- între -1,20/-1,30 m - strat galben steril.

Trebuie menționat faptul că în cercetările arheologice au fost evidențiate zidurile care s-au făcut la pridvorul bisericii la începutul secolului al XX-lea (1903) și bazele de coloane căzute la cutremurul din 1838.

În interiorul bisericii s-a săpat pe toată suprafața până la -0,50 m pentru a se putea executa lucrări pentru pardoseli.

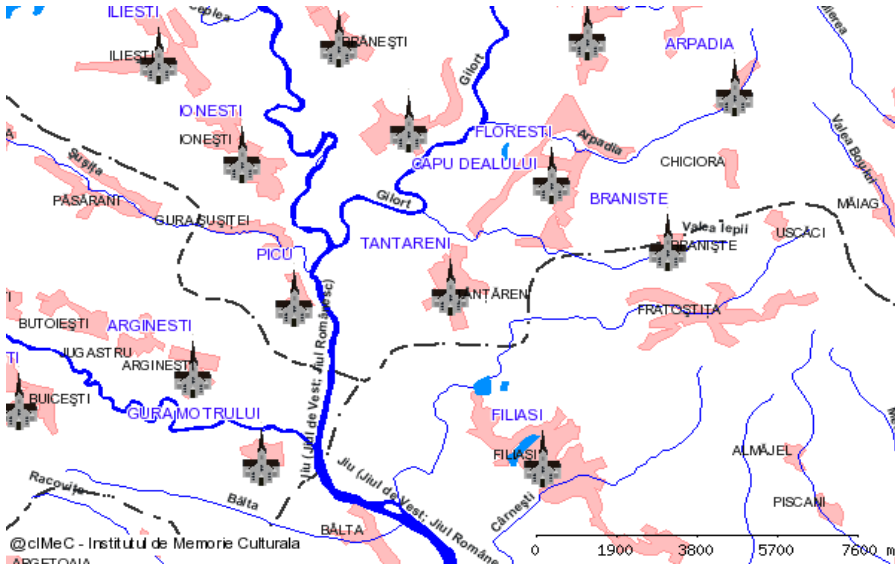
Cercetările arheologice efectuate cu prilejul lucrărilor de restaurare și consolidare a bisericii cu hramul „Sfinții Voievozi” din satul Țânțăreni, comuna Țânțăreni, județul Gorj ne duc la concluzia că acest monument istoric a fost construit la începutul secolului al XIX-lea (1800-1810). Cercetările arheologice preventive au dus la descoperirea de oase umane de la înhumați, atât în exteriorul cât și interiorul bisericii, care au aparținut unor membri ai comunității monahale.

Pe baza cercetărilor arheologice preventive desfășurate la monumentul istoric aici putem concluziona că s-a realizat eliberarea de sarcină arheologică a terenului pe care acesta este amplasat.

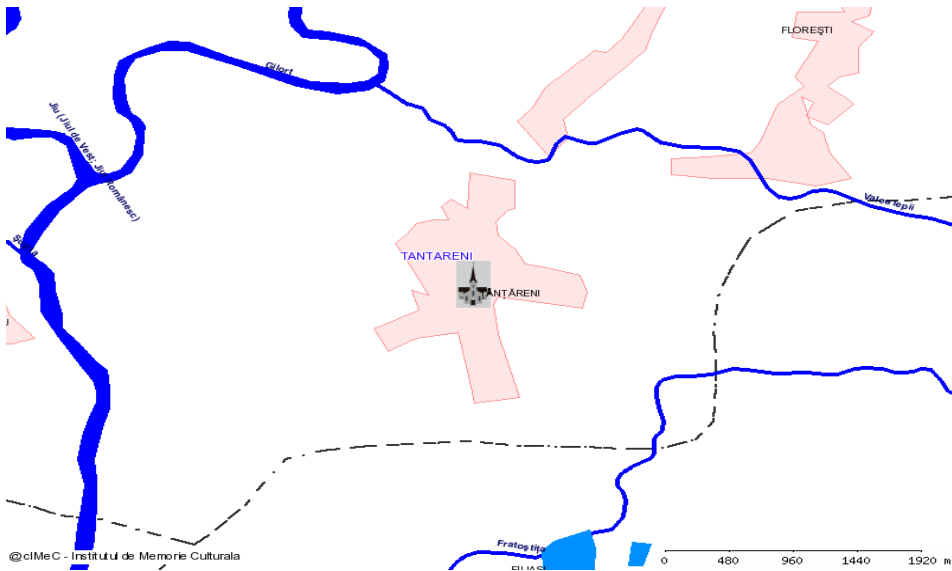
Bibliografie

- Alexandru Ștefulescu, *Gorjul istoric și pitoresc*, Tg. Jiu, Tipografia N. D. Miloșescu, 1904.
- Nicolae Dobrescu, *Istoria bisericii române din Oltenia în timpul ocupațiunii austriece, 1716-1739*, 1906.
- Documente privind istoria României, veacul XVI, B. Țara Românească, vol. IV, (1571-1580), Ed. Academiei, 1952, document 72.
- Radu Crețeanu, *Monumentele istorice din cuprinsul Mitropoliei Olteniei în lumina relatării lui Paul de Alep*, în „Mitropolia Olteniei”, nr 11-12/1967.
- *Călători străini despre țările române*, vol. VI, București, 1976, p. 207.
- Iustin Constantinescu, Florea Firan, Tudor Nedelcea, *Arhivele Olteniei, Bibliografie*, B, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
- *Călători străini despre țările române*, vol. IX, București, 1987, p. 65.
- *Documenta Romaniae Historica*, B. Țara Românească (1571-1575), București, 1988, p. 78, document 58.
- Vasile Cărăbiș, *Istoria Gorjului*, Ed. Editis, 1995.

Anexe

Hartă cu biserici din sudul Gorjului și estul Mehedințului

Hartă comuna Țântăreni

Vedere generală. Biserica „Sfinții Voievozi”.

1

2

Aspect de săpătură arheologică preventivă

1

2

Aspect de săpătură arheologică preventivă

Aspect de săpătură arheologică preventivă

1

2

Aspect de săpătură arheologică preventivă

1

2

Aspect de săpătură arheologică preventivă